PRIJS 15 CENT

POLITIEK PROTESTANTISME

DOOR

J. H. L. DE BRUIN

NENASU – POSTBUS 2 – LEIDEN

Politiek Protestantisme

Natuurlijk, er zullen wel „buitenstaanders" zijn die zich gaan afvragen hoe het mogelijk is, dat een Nationaal-Socialist in dezen tijd spreekt of schrijft over „Politiek Protestantisme". Ik hoor ze al zeggen, de goede, nette buitenstaanders: „Demonische machten hebben het menschenleven van dezen tijd in hun greep, maar een Nationaal-Socialist schrijft rustig over een onderwerp als dit. Overal leed, verdriet, angst, zorg, twijfel, haat, en een Nationaal-Socialist schrijvend over een onderwerp dat schijnbaar zoo geheel losstaat van den doodendans van dezen tijd. Oorlog is het, oorlog, en gij, Nationaal-Socialist schrijft over een onderwerp dat daar zoo totaal los van staat. Hoe kunt ge?" De conclusie van zulk een netten buitenstaander zou dan ongetwijfeld zijn dat de Nationaal-Socialist zich alweer afzondert van zijn Volk en er blijk van zou geven los te staan van „het Nederlandsche Volk in de branding."

De Nationaal-Socialist weet beter. Het is juist dat „Volk in Nood" dat hem zoo na aan het hart ligt, waarvoor hij strijdt en zal blijven strijden, wat ook komen moge. Het is noodig om in bewogen tijden als deze over een onderwerp als dit te schrijven, omdat het in diepste wezen niet losstaat van het geweldig gebeuren van vandaag. Omdat in diepste wezen het geweldig gebeuren van vandaag niet is een conflict om welk feitelijk gegeven ook. In diepste wezen zijn het de geweldige fronten van den geest die tegenover elkaar zijn komen te staan. Deze worsteling der geesten nu is sterk beïnvloed door, en zal verder ook geweldigen invloed uitoefenen op grenzen, staatsvormen, economisch denken, sociaal leven, maar zeker niet het minst op het gebied van Godsdienst en Cultuur.

Het kan niet anders of óók en vooral het Godsdienstig leven der Volkeren zal geweldig beïnvloed worden door wat nu

geschiedt. De stelling is niet te gewaagd dat het Godsdienstig leven der Volkeren zuiverder uit het hedendaagsch gebeuren zal kunnen te voorschijn komen, indien de geestelijke leidslieden althans den tijd en hun eigen taak leeren begrijpen.

Waarom is deze beïnvloeding van het Godsdienstig leven te verwachten? Omdat eenerzijds het Godsdienstig leven der Volken deze ramp niet heeft kunnen voorkomen, en dit niet-kunnen-voorkomen het Godsdienstig leven mee schuldig stelt aan het hedendaagsch gebeuren. Het is zéér gemakkelijk om te zeggen: Zonde en afval van God zijn oorzaak van alles. Maar het is juist en eerlijk om te zeggen: De wijze van uitdraging en beleving van den Godsdienst is oorzaak van zonde en afval. Niet het „Christendom" staat schuldig, maar wel de „Christenheid".

Het Godsdienstig leven staat werkelijk niet meer in het teeken van „Wien heb ik nevens U omhoog, wat zou mijn hart, wat zou mijn oog, op aarde nevens U nog lusten." Het is gehaald uit de sfeer van het Heilige, den dienst van God. Het heeft zich verbroederd met politieke, staatkundige, economische, wetenschappelijke stelsels van allerlei aard, en met bittere ironie moet worden erkend, dat er maar al te veel op aarde is dat het hart en oog van den doorsnee-Christen méér waard is dan wat anders ook.

Niet alleen dus dat hun houding fout is. Maar dit bepaalt ook de houding der z.g. niet-Christenen. Het ontwijd en bezoedeld worden van het Godsdienstig leven der Volkeren is oorzaak dat „men" met een soort superieure verachting spreekt over: „Na 20 eeuwen Christendom." En.... het bezoedeld worden van het protestantisme door de politiek legt menigeen de woorden op de lippen: Een Christen? Ach ja, 'n tikje idealisme, een hoop bekrompenheid, geestelijk zéér benepen en.... de theorie (die op zichzelf wel mooi is) steeds weer in strijd met de practijk.

Wanneer ik schrijf over politiek Protestantisme moet ik eerst de zaak wel van de geestelijke zijde zien. Ik zie het „politiek protestantisme" n.l. niet alléén als vijand van het Nationaal-Socialisme, maar zeer zeker ook als vijand van het „Protes-

tantisme". In het protestantisme schuilt geweldige, heerlijke kracht van waarachtig Christelijk geloof. Dit christelijk geloof raakt zoek achter de pleistering van den politieken drager van dit geloof van vandaag.

De funeste gevolgen van politiek protestantisme zijn o.m. deze, dat ik zeggen moet (al wil ik het niet):

Het is waar. De practijk van het Christendom is in strijd met wat waarachtig Christendom is.

Het is waar. Het leven van den doorsnee-Christen van vandaag is niet de weerspiegeling van de leer van Christus.

Deze dingen moeten gezegd kunnen worden, juist door die menschen die dwars door alle verkeerdheden heen, toch met hart en ziel „Christen" willen zijn. Die dwars door alle vragen en twijfeling heen gelooven „God is God". Voor wien Jezus Christus het centrale punt van leven en sterven is. Die dit belijden willen wáár ook, en niet probeeren zullen dit geloovend belijden te bewijzen, omdat Christelijk geloof niet te bewijzen is. Zoodra God bewezen kan worden is er geen God meer; want dan betrek ik Hem in de sfeer van mijn kleinmenschelijk verstand en is Hij als ik en ben ik als Hij. Het levende, sterke geloof zonder bewijs is zèlf het bewijs.

Diegene die het meest diep gelooft, zal ook het meest verafschuwen de mengeling van geloof met politiek, of dit nu Katholieke of Protestantsche politiek is.

Ik schrijf dit zoo met nadruk, omdat ik als geloovig Protestant van uit mijn afschuw over de mengeling van geloof met politiek harde woorden neerschreef en verder neerschrijven moet.

Deze inleiding heeft getracht verband te leggen tusschen onderwerp en hedendaagsch gebeuren. Dit verband: „Politiek Christendom speelt een rol in den strijd der fronten van den geest van vandaag." Vandaar uit kom ik gemakkelijk tot het: „Dit deel van het Politiek Christendom dat ik in Nederland noem „Politiek Protestantisme", speelt een rol in den strijd tegen het geestelijk front der Nederlandsche Nationaal-Socialisten."

Zou ik mijn taak uitvoeren zooals dat feitelijk noodig en

gewenscht was, dan zou ik eerst moeten uiteenzetten „oorzaak van het ontstaan van het Protestantisme" en „het eigenlijke wezen van het Protestantisme". Dat alléén echter zou veel méér ruimte vragen dan beschikbaar is en zou ik zelfs dan niet verder dan tot een „inleiding" kunnen komen. Daarvan moet ik dus afzien.

Slechts dit moet ik aanhalen, dat in het ontstaan van het Protestantisme besloten ligt zijn sterke vrijheidszin, een vrijheidszin die groote waarde toekent aan de vrijheid van den menschelijken geest. Juist deze vrijheid van den menschelijken geest leidde tot de losmaking van de Roomsch-Katholieke Kerk (De Reformatie). De tegenwoordige Minister van Justitie, Prof. Gerbrandy, voorheen Hoogleeraar aan de Gereformeerde Vrije Universiteit, heeft in zijn kwaliteit van lid van den Radio-Raad gezegd:

> „Wij aanvaarden de souvereiniteit van het geestelijk leven, het moge zich openbaren in machtig geloof, of bruut ongeloof. Dat geestelijk leven volgt de wet van zijn eigen sfeer, waarin het beginsel, dat de naar Gods beeld geschapen mensch in volle verantwoordelijkheid vrij beslissen moet, op den voorgrond staat. In den loop der historie hebben wij dit beginsel voor individuen en voor groepen beide leeren aanvaarden."

Alleen reeds het toetsen van deze uitspraak aan de werkelijkheid kan aantoonen hoever het Protestantisme afgeweken is van eigen beginsel in den strijd tegen het Nationaal-Socialisme, en brengt mij tot de uitspraak: Politiek Protestantisme is verloochening van het Protestantsche beginsel.

Terugkomende op den Protestantschen vrijheidszin, verdient vermelding artikel 6 van het beginselprogram der Anti-Revolutionnaire Partij, welk artikel zegt: Op zichzelf geen enkelen staatsvorm den eenig bruikbaren keurende, erkent zij (d.i. dus de a.r. partij) het aan de Grondwet gebonden Koningsschap, gelijk zich dit ten onzent geleidelijk uit de

Republiek der 16e eeuw heeft ontwikkeld, als den voor ons het meest geschikten regeeringsvorm.

Dit artikel van het A.R. partijprogram toets ik weer aan de bestrijding van het Nationaal-Socialisme. En alweer zien wij beginselverloochening aan de zijde der Calvinistische Protestanten. Als b e g i n s e l zegt men: geen enkele staatsvorm is de eenig bruikbare. In de practijk echter heft men den bestaanden d e m o c r a t i s c h e n staatsvorm ten hemel en bezweert den volke, in den naam van God, dááraan vast te houden. Het Nationaal-Socialisme is de booze vijand, die, alweer in naam van God, bestreden moet worden. Waarom? Omdat het Nationaal-Socialisme een a n d e r e n staatsvorm vóórstaat. Is dan voor den Protestant de democratische staatsvorm het meest aanvaardbaar ten opzichte van de problemen der practische politiek?

Het antwoord moge geven Prof. Dr. C. Gerretson in het boek Principieele Staatkunde, waar hij zegt: „Ook van de historische richting toch, die in ons land niet slechts door de Chr. Historische en Anti-Revolutionnaire Partijen gevolgd wordt, maar die ook leiding geeft aan de Roomsch-Katholieke Staatspartij, geldt, dat zij volstrekt geen afdoend practisch richtsnoer biedt, geen decreteerend uitsluitsel geeft voor alle problemen der practische politiek."

Prof. Gerretson verbindt aan deze uitspraak een conclusie, een conclusie die naar mijn inzicht heenwijst naar „Politiek Protestantisme" en naar „Politiek Katholicisme", en wel deze: dit volstrekt geen afdoend richtsnoer bieden of decreteerend uitsluitsel geven voor alle problemen der practische politiek; is dit niet een omstandigheid, die velen de vraag heeft doen stellen of het niet, veel meer dan „principieele eenheid" (denk aan de coalitie) een „monsterverbond" van wereldsch machtsverlangen is (hier komen de verpolitiekte Christenen) dat den grondslag vormt van een saamhoorigheid, die de staatkunde van ons land zoo sterk beheerscht heeft. Dit w e r e l d s c h m a c h t s v e r l a n g e n is het weer dat den strijd tegen het Nationaal-Socialisme inzette. Alweer onder het mom van het bewaren willen der „h o o g s t e goederen" en alweer in den naam van God.

Ik liet zien hoe het Protestantisme verworden tot Politiek Protestantisme zijn eigen vrijheidszin verloochende. Bovendien wees ik er op dat het Protestantisme geenszins insluit eenig voorschrift voor eenige politieke overtuiging.

Kan dan de protestant als het ware gaan grasduinen bij elke politieke partij? Kan hij overal op zijn plaats zijn? Feitelijk ja, voor zoover die politieke partij naar zijn meening niet ingaat tegen de richtsnoeren van Gods Woord. Ge vindt de belijdende Protestanten dan ook niet alleen bij de C.H.U., bij de A.R., maar ge vindt hen evenzeer bij den Vrijheidsbond, de C.D.U., de S.D.A.P., de Communistische Partij Nederland, bij ds. Kersten, enz. Dwaas? Jawel, een dwaasheid voortvloeiend uit de voorstelling die men heeft van de richtsnoeren van Gods Woord. Dáár is in het protestantsche kamp de eeuwen door nogal wat ruzie uit voortgekomen. Het is, gelukkig, óók waar dat er heel wat belijdende protestanten gevonden worden in de N.S.B. Deze nationaal-socialisten meenen, en ik met hen, dat Gods Woord afdoende richtsnoeren biedt voor héél het maatschappelijk leven. Zij zien niet, zeer terecht, dat het Nationaal-Socialisme een afwijkende lijn zou vertoonen van de richtsnoeren van Gods Woord. Ze zijn dus van heeler harte Nationaal-Socialist, niet omdat de Bijbel zegt dat zij Nationaal-Socialist moeten zijn, maar omdat de Bijbel richtsnoeren geeft voor het Maatschappelijk Leven, die alleen door het Nationaal-Socialisme verwerkelijkt kunnen worden. Het Nationaal-Socialisme is dus niet z.g. Bijbelsch, maar het mag zich gelukkig achten uit het groeiproces der eeuwen de concrete christelijke waarden ten opzichte van het maatschappelijk leven begrepen en gegrepen te hebben. Die waarden te verwerkelijken is de taak van het Nationaal-Socialisme, een taak die gaarne ieder niet-Christen mee zal willen verwerkelijken omdat die waarden insluiten het geheele, groote levensplan der menschheid. Niet-Christen en Christen in de N.S.B. kunnen als Kameraden volkomen eerlijk samen strijden zonder iets van zichzelf te behoeven prijs te geven, met deze beperking dat het werken en streven nooit leiden kan en mag tot het „anti-christelijke".

Dat is de kracht, ik zou willen zeggen, de nieuwe kracht

van het Nationaal-Socialisme. Tegen deze nieuwe kracht verzet zich het Politiek Protestantisme. Het eigenlijke Protestantisme kan deze nieuwe kracht volkomen aanvaarden. Maar deze nieuwe kracht is een gevaar voor het machtig gebouw van wereldsch machtsverlangen eener verpolitiekte Christenheid, en met valsch pathos legt men de hand op den Bijbel, wijst op een schare z.g. niet-Christelijke N.S.B.-ers, en zegt: Dit boek is ons richtsnoer. Dit boek kan Uw richtsnoer niet zijn. Gij zijt immers geen geijkt kerkmensch. Omdat dit Boek Uw richtsnoer niet kan zijn, zijt gij onchristelijk. Omdat gij onchristelijk zijt, is de N.S.B. onchristelijk. En als er nog menschen in de N.S.B. zijn die zich wèl Christelijk noemen, dan is dat slechts om de geloovige zielen der eenvoudigen te vangen. Het Nationaal-Socialisme is dan Beëlzebub in de gedaante van een engel des lichts.

Deze constructie der verpolitiekte protestanten is leugenachtig. Jawel. Maar is een geweldig scherp wapen dat men tegen het Nationaal-Socialisme gebruikt en zal blijven gebruiken.

Ook daartegen zal de Nationaal Socialist blijven strijden. Naar mijn meening niet op deze wijze, dat hij christelijker wil zijn dan de Christenen, maar wel zóó dat „opbouwend" zijn beginselen aan het Christelijk Volk moeten worden getoond. De Nationaal Socialist moet niet zoo vaak zeggen: Zij doen zóó! is dat nu Christelijk? Maar de Nationaal Socialist moet wel vaak zeggen: Wij zullen het zóó doen! Is dat onchristelijk? De Nationaal Socialist moet het volk niet nat. soc. maken met preeken, maar met „levende dingen". Het Christendom is geen wereld omspannend iets geworden door de critiek op het andere, maar door het gaan met de Boodschap van den Meester tot de volkeren, door het eenvoudige, aanwijsbare, „zie, dit is het".

Het is een op zichzelf onaantastbare waarheid, dat wanneer heel de menschheid Gods Woord als richtsnoer aanvaardde, nat. soc. niet noodig zou zijn, evenmin als A.R. of R.K. of S.D.A.P. of wat anders ook. Het zou een ideale wereld zijn.

Maar er is nu eenmaal geen ideale wereld. Er zal nooit een ideale wereld komen. Listig weet het politieke protestantisme dat alweer uit te buiten. Men haalt het begrip zonde er bij en zegt „Zeker, er is veel goeds in het Nat. Soc., maar juist dat „goede" is practisch niet te verwezenlijken in deze zondige samenleving. De mensch is immers ontvangen en geboren in zonde en ellende. Het is nog maar kort geleden dat een zeer ontwikkeld man, een Mr. Dr., tegen mij zeide „Dat ge als Nat. Soc. spreekt over Uw idealen, kan ik me begrijpen, maar dat U als Christen zóó spreken kunt, is me onverklaarbaar". Op mijn vraag „Waarom?", luidde het korte antwoord: „Zonde en ellende!". De waarachtige Christen weet, dat het Christendom daarbij niet stil mag staan, van zonde en ellende schrijdt het naar verlossing en van verlossing naar dankbaarheid en van dankbaarheid naar het „doen van groote daden". Uit dankbaarheid. Een levend Christen moet een levend daadmensch zijn.

Nat. Soc. èn Christenen beiden, moeten werkelijkheidsmenschen zijn. Er zàl nooit een ideale wereld zijn. Maar wèl is in een niet-ideale wereld gebiedend de eisch te strijden om zoover mogelijk het gestelde doel te bereiken. In dit opzicht vertoont merkwaardigerwijze het Nat. Soc. méér Christelijken zin dan de doorsnee-kerkmensch.

Het was voor het protestantisme bijna niet meer mogelijk het maatschappelijk leven met de christelijke deugden te doordeesemen. De onzalige splijtzwam zoog en zuigt de krachten weg uit het protestantsche leven. Vergis ik mij niet, dan bedraagt het aantal protestantsche gezindten in ons land ongeveer 50. Deze onzalige verdeeldheid is oorzaak geworden van een verbittering, ja zelfs van haat, die ieder grein van christelijkheid uitsluit. Men moet er de polemieken in vele kerkelijke bladen maar eens op nalezen. En dat gaat dan nog tegen „broeders in den geloove". De deelen op zichzelf zijn in dezen dogmatischen strijd tot een verstarring gekomen, die het ergste doet vreezen voor het christelijk geloofsleven. Het heeft geleid tot een bijna mystieke aanbidding van de „eigen kerk".

Ik weet, dat nog menig eenvoudig Gereformeerde in heiligen ernst gelooft, dat een ethisch hervormde geen schijn van kans heeft ooit in Gods Eeuwigheid (Hemel) te komen. Verstarring en kerkisme leidden tot „knotting van het geweten". Ieder die afweek van de gestelde regels, was een „dwaallicht". Onder de protestanten moet menig zielsconflict vastgesteld worden. Deze „knotting van het geweten" is ook ruimschoots toegepast op nat. soc., die voor de keus gesteld worden òf gij kiest ons of het nat. soc., een andere weg is niet mogelijk. Gevolg hiervan is, dat er menschen in de kerken zijn, wier geweten aanklaagt van oneerlijkheid tegenover de N.S.B., maar ook dat er menschen in de N.S.B. zijn, wier geweten aanklaagt van oneerlijkheid tegenover de kerk. Er zijn er onder de nat. soc., die hieronder zwaar gebukt gaan. Zoo zei mij iemand „Kameraad, ik hoor met héél mijn hart bij de N.S.B., ik hoor óók met héél mijn hart bij de Kerk. Maar nu zet de Kerk mij op tegen de N.S.B., en nu kan ik niet meer bidden, want nu ben ik gaan twijfelen waar of de waarheid is. Ik kan niet meer bidden voor de Kerk en ik kan niet meer bidden voor de N.S.B." Deze tweespalt is gezaaid in de harten van duizenden onzer Volksgenooten. Het is een rampzalig gevolg van het drijven van het Politiek Protestantisme.

Naast verdeeldheid, verstarring en kerkisme viel en valt te constateeren een begripsgebrek ten opzichte van het maatschappelijk (vooral sociale) leven. Een enorm groot aantal predikanten mogen knappe theologen zijn, maar verder staan ze volkomen buiten de practijk van het leven. Ze weten van economie, sociaal probleem enz. eenvoudig niets af. In de beoordeeling daarvan volgen de meesten, als de meest onontwikkelden hunner gemeenteleden, eenvoudig de lijnen der politieke partijen, waarbij men zoo hoort. Ik moet er met ernst op wijzen, dat deze zware beschuldiging niets van overdrijving in zich bergt. Deze zelfde menschen echter veroorloven zich geestelijk leiding te geven aan het Maatschappelijk leven hunner Gemeenteleden. Waartoe dat leidt is ieder duidelijk. Men is steeds „buiten" blijven staan. Buiten de ongerechtigheid van het economische leven. Buiten de ongerechtigheid van het sociale leven. Elk verzet daartegen heeft men

gekenmerkt als „opstandigheid", als „materialistisch begeeren", als „zonde zonder meer". De stem van den eerlijken enkeling werd gesmoord, zijn optreden verdacht gemaakt, bewust of onbewust bevond men zich van kerkelijke zijde steeds aan de zijde der machthebbers en dragers van het kapitalisme. Dit deed zelfs den Patrimoniumbestuurder J. Hofman indertijd in het blad „Kerkopbouw" o.m. schrijven „Een der hoofdfouten was, dat de Kerk niet doorvoelde, dat een groot stuk van het arbeidersverlangen, van de eischen hunner beweging, opbruiste uit den wil tot rechtvaardigheid". En verder schrijft hij „Dat nu zag de Kerk niet. Waarom niet? Omdat zij het niet w i l d e zien? Neen, daarom niet, maar omdat zij weigerde in den geestelijken nood der arbeiders in te gaan. Zij beweerde dat het verlangen uitging naar stoffelijke verbeteringen, en menigmaal zei ze erbij, dat het veroorzaakt werd door het opzijzetten van de geestelijke behoeften."

Tot zoover de Heer Hofman. De Kerk heeft den nood van het Maatschappelijk leven niet verstaan. De meening der Kerk werd overgedragen in de parallel loopende politieke partij, en zóó is het mogelijk geworden, dat de Christen-a r b e i d e r het bolwerk werd van kapitalistische politieke partijen als de A.R. en de C.H.U. De kerk heeft op de politiek een stempel gezet. Politiek protestantisme ten voeten uit geteekend. Politiek protestantisme in de hand werkend, ontrechting der arbeiders en hen, onder het mom van geestelijk bedoelen, opjagend tegen „zichzelf". In een prospectus der uitgeversfirma Bosch & Keuning, dat kortgeleden uitkwam ter aanbeveling van een boekenserie, wordt bij de bespreking van een boek klakkeloos neergeschreven: „De schrijver laat ons nog eens te meer zien: dat socialisme en christendom onvereenigbaar zijn". Dat was, en is nog, een slagwoord, dat er inging en nòg ingaat. En of dat nu roode of nationale socialisten zijn, socialisten zijn socialisten. Socialisme is onvereenigbaar met het Christendom. Dus òòk Nationaal Socialisme is onvereenigbaar met het Christendom. De constructie is weer klaar. De Kerk drukte een stempel op de politiek, de politiek gebruikt het kerkelijke stempel. Weg met het Nationaal Socialisme. Is het wellicht wel tot véél menschen doorgedrongen, dat reeds de n a a m der N.S.B. een

sterk (zij het een oneerlijk) wapen in handen gaf aan het politiek protestantisme?

Reuzengroot is de schuld der kerken aan de verwording en het onrecht in ons Nederlandsche Volk. Men heeft verbittering, wantrouwen, haat gezaaid en verbaast en bedroeft zich er nu nog over dat zoovele menschen teleurgesteld den kerken den rug hebben toegekeerd. Men ging zich niet afvragen of de schuld bij de Kerken lag, neen, de schuld moest absoluut liggen bij de van God en Kerk vervreemden. Men ging als oorzaak van verwording en verval aanwijzen de onkerkelijkheid. Maar men verzuimde en verzuimt nòg te zeggen dat deze onkerkelijkheid gevolg is van „de schuld der kerken". De diepe innigheid, de wonderbare kracht, de vlekkelooze heiligheid van het Christendom, dreigt teloor te gaan door „de schuld der kerken".

Waarlijk een wrange vrucht van het politiek protestantisme. Het politiek protestantisme alleen is oorzaak dat de kerken den greep op de massa kwijtraakten. Het is voorgekomen, dat in de opkomstperiode der S.D.A.P. in een plaats waar de arbeider trouw ter kerke ging, na één S.D.A.P. vergadering practisch geen arbeider meer in de kerk kwam. Zóó los stond men innerlijk reeds van de Kerk. Het politiek protestantisme is een vloek voor kerk en volk beide. Nòg bezint men zich niet. Zeker, ik weet dat hier en daar uit onderscheidene kerken waarschuwende stemmen opgaan, ik weet dat hier en daar het „schuld der kerk" gehoord wordt, maar ik houd vol: in hoofdzaak staat men nog op precies hetzelfde standpunt als ik hierboven schilderde. Men bestrijdt het van protestantsche zijde steeds weer en steeds heftiger, en naar het uiterlijke heeft men misschien gelijk, maar naar het innerlijke is het een onloochenbaar feit, dat kerk en politieke partij zóó in elkaar gegroeid zijn, dat losknooping niet meer mogelijk schijnt. Dat is de kracht der politieke partij, het is de schade geworden voor de kerk. Zoo blijft het verval der kerken voortwoekeren en reuzengroot wordt de „schuld der kerken" tegenover God en menschen.

Ik ben opzettelijk diep op deze dingen ingegaan om te pro-

beeren in te doen zien h o e verderfelijk dit politiek protestantisme wel is en welke vèrstrekkende gevolgen het had in de ontwikkeling van het geestesleven van ons volk. Het politiek protestantisme had immers vrij gemakkelijk spel. Men ageerde tegen het water- en melk-christendom van het Liberalisme, het Christendom van den Goeden Vrijdag, den Oudejaarsavond en de trouwpartij. Men ageerde tegen het soc. dem. „Godsdienst is opium voor het Volk". Men had het vrij gemakkelijk om de schaapjes bij elkaar te houden. De onnoemelijk groote schare die voordien al door de schuld der kerken, van de kerk losgeweekt was, was spoedig verdwenen. De overblijvenden hield men vrij gemakkelijk bijeen. Men voerde den strijd tegen de z.g. linksche partijen hoofdzakelijk als een strijden voor de „Christelijke waarheid". In zekeren zin was dat ook juist. Al miskende men daarbij in het „willen" der linksche partijen een groot stuk „gerechtigheidsvraag". Men heeft de „revolutionaire gezindheid" neergeknuppeld met de drogrede „Opstand tegen God". Maar het is juist het Protestantisme dat uit eigen wezen zoo terdege goed kent de „revolutie om Godswil". En de Christen in de N.S.B. zal zonder eenig gewetensbezwaar het revolutionaire karakter van het Nat. Soc. kunnen aanvaarden, omdat hij, juist uit hoofde van zijn Christen-zijn, er toe mede zal willen werken het Nat. Soc. in eigen volk te verwerkelijken. Revolutionair in opdracht van God. Ook dit moet gezegd worden. Het „De Overheid is Gods dienaresse" is te vaak en te goedkoop gebruikt. In de eerste plaats dient opgemerkt te worden dat „de Overheid Gods dienaresse is", U t e n g o e d e (dit vergeet men meestal) en in de tweede plaats is een o n t r o u w e dienaresse iemand die in Gods dienst ontrouw is en verwijderd moet worden. Revolutionair? Jawel, de geestelijke revolutievlam had vanaf de Kansels in ons volk moeten uitslaan. Men heeft het n i e t gedaan. Die taak is door de Nat. Soc. overgenomen.

Dáárom staat het politiek protestantisme zoo fel tegenover het Nat. Soc. Het protestantisme kan het nat. soc. volkomen aanvaarden. Het Nat. Soc. vertoont groote Christelijke deugden als b.v.: Godsvertrouwen, eenheid des volks, liefde tot den naaste, bereidheid tot het offer, afkeer van den Mammondienst,

gerechtigheid voor den verdrukte, de ontwikkeling van het zuivere tuchts- en plichtsgevoel, kameraadschapssolidariteit, economisch leven in dienst der algemeenheid, liefde voor Volk en Vaderland, eerbied voor den arbeid. Dit alles is voor het Protestantisme geheel aanvaardbaar. Men vindt in al deze deugden de richtsnoeren van God. Daaraan is dus het Nat.-Soc. niet vijandig. Maar...., al is het nat. soc. voor het protestantisme aanvaardbaar, daarom nog niet voor het politiek protestantisme. Want dán heeft men te maken met het „monsterverbond van wereldsch machtsverlangen". En juist omdat het Nat. Soc. de groote christelijke deugden in zich bergt, wordt het zoo fel bestreden door de verpolitiekte christenen. De vijanden van tot nu toe waren ongevaarlijk. Maar dit vermaledijde nat. soc. met de aanprijzing van ideeën waarvoor ieder christenhart ontvlammen kan, dat werd het groote gevaar voor de heeren. Daartegen moest de kruistocht geopend worden. Hoe onwaarschijnlijk het ook klinke; het Politiek-protestantisme ziet als grootste vijand het nat. soc., omdat het nat. soc. in zich bergt de groote christelijke deugden. Dàt is het gevaar voor een verpolitiekte christenheid.

Men kon natuurlijk niet den strijd inzetten tegen die deugden. Men moest het gevecht dus weer over gaan brengen op „kerkelijk" terrein. Méér dan ooit tevoren, werden kerk en politieke partij bondgenoot. Kon men het nat. soc. niet treffen in zijn deugden, dan opende men den kruistocht in den naam van God tegen.... Hegelianisme, den totalen Staat, dùs geen „vrijheid van godsdienst en geweten" meer, en zulk fraais. En voor een goed deel heeft de eenvoudige Christen dit weer geslikt, niet uit kwade trouw, maar... onze „voorgangers" leeren het ons zoo, en de „protestantsche voorganger" de dominee, is tot vandaag toe nog één der „hedendaagsche afgoden". Van politiek protestantsche zijde kan men het nat. soc. niet bestrijden, om wat het is, maar men bouwt om het nat. soc. abstracties, die bestrijdt men, en zegt met veel ophef: „dit duivelsche, dat is nu Nationaal-Socialisme", dat is de „nieuwe religie", maar dan een moderne, een heidensche.

Nat. Soc. is geen religie. Niemand probeere het er van te

maken. Er zijn er die het wél doen. Daarmede schaden zij het eigenlijke nat. soc. Men probeere ook niet, de fout is wel gemaakt, het nationaal-socialisme aan te prijzen als een „christelijk" stelsel. Daarmede is het politiek protestantisme een overvloed van wapenen in de handen gegeven. Hoonend vraagt men en terecht, waar is dan Uw gebed. Waar blijkt uit Uw program Uw gegrond zijn op Gods Woord enz. enz. Ik zou het heel eenvoudig zóó willen zeggen: Nat. soc. zijn wij òm het Nat. Soc. zelf. Nergens anders om. Niet omdat het Christelijk is, noch omdat het onchristelijk is. Maar omdat het zichzelf is. En de Christen kan slechts dankbaar zijn, omdat hij nu eindelijk een Beweging vond die vechten kan voor Volk en Land, z o n d e r dat zijn christelijk gelooven geweld wordt aangedaan. Het moet onze trots zijn, dat wij als nat. soc. zijn die we zijn. En we moeten niet steeds weer ons laten dringen in de klagelijke houding van „verdediging" onzer christelijkheid, maar onze nat. soc. levenshouding moet „eerbied" afdwingen. Dat alleen kan het politieke protestantisme, de „woordmenschen" ontwapenen. Het zijn van „levende daadmenschen". Zóó kan men ook God dienen dwars tegen de meening der verpolitiekte protestanten in. Want Nat. Soc. is een Beweging voor het leven op aarde. Het politiek protestantisme zegt: Ras? God maakt geen onderscheid. Zeer juist. Maar wij zijn God niet. Wij hebben te aanvaarden de door God bedoelde splitsing der rassen. Wij hebben te aanvaarden dat de Eeuwigheid rasverschillen opheft. Maar h i e r leven wij in de tijdelijkheid. Heel de Bijbel is een pleidooi voor raszuiverheid. Heel de Bijbel is een pleidooi voor volksche gedachte. Heel de Bijbel is een pleidooi voor den eerbied voor bloed en bodem. Maar het politiek protestantisme grijpt al deze dingen aan als wapenen tegen het nat. soc., omdat het ras, volk, bloed, bodem voorstelt als „materieele gegevenheden", terwijl de begrippen slechts dàn leven en beteekenis hebben, indien men ze ziet tegen den geestelijken achtergrond. Het politiek protestantisme is wel zeer sluw dat het uit zuiver christelijke gegevenheden wapenen smeedde tegen het nat. soc. Het nat. soc. heeft er daarom voor te zorgen deze gegevenheden steeds wéér te toonen tegen hun geestelijken achtergrond.

Men verbaze zich niet te veel over de felle bestrijding van protestantsche zijde. Méér dan ooit tevoren ontdekt het nat. soc. voor het volk de wandaden van het politiek protestantisme en zoo óók de schuld der kerken. Noch politieke leiders noch kerkelijke leiders kunnen en willen dit verdragen. Vandaar de felheid van den strijd. En wéér verschuilt men zich achter de onaantastbaarheid van het eigenlijke Christendom. Wij Nat. Soc. wijzen hun schuld, hun bederf aan in kerk en maatschappij. Zij maken er van: „Gij, nat. soc. tast de kerk van Jezus Christus aan". Hier hebt ge in een paar woorden de geheele constructie van den kerkstrijd. Leugenachtigheid en onwaarachtigheid aan alle kanten.

Natuurlijk kan (zoo gezien) de kerkstrijd ook hier niet uitblijven. Nat. Soc. kunnen en mogen niet blijven berusten in wat de „schuld der kerken" is aan ons Volk, voortgeplant door de politieke protestanten. Héél ernstig zou ik het zóó willen zeggen: Als Nat. Soc. ben ik bereid al deze verworden kerken tot den grond af te breken, opdat in een nat. soc. staat de kerk van Jezus Christus tot ware ontplooiing komen kan.

De strijdwijze van het politiek protestantisme wekt terecht felle verontwaardiging op. Ontlaadt deze verontwaardiging niet tegenover zoovele eenvoudige leden der protestantsche kerken. Zij zijn te goeder trouw. Zij gelooven hun dominees en de door die dominees gesanctioneerde politieke leiders. En het moest toch eigenlijk ook zóó zijn dat de Bedienaars van het Evangelie van Jezus Christus onvoorwaardelijk konden worden geloofd. En omdat het zoo moest zijn, gelooven de honderdduizenden eenvoudigen in den lande dat het zoo is. Hun verzet tegen het nat. soc. spruit voort uit geloof in den Evangeliedienaar. Dit geloof haalt men er niet uit door schelden. Maar men haalt het er wel uit door het felle getuigen van de waarheid op elk gebied van het leven. Ons getuigen moet de alarmklok voor het Christelijk geweten worden. Dat kàn het worden. Dat moet het worden. Dit getuigen moet alleen Nat. Soc. zijn en nooit theologisch. Zelfs een aartsvijand van het Nat. Soc. als Prof. Karl Barth schreef eens:

Ik sta tegenover een bij het Nat. Soc. tegenwoordig

toevlucht zoekende theologie; niet tegenover den nationaal-socialistischen staat en Maatschappij!

Ik zou het zóó willen zeggen: We moeten ons Nat. Soc. niet willen bewijzen m e t den Godsdienst, maar het Nat. Soc. zal a a n den Godsdienst het bewijs leveren dat in een nat. soc. staat ontplooiing van het godsdienstig leven mogelijk is méér dan in welken democratischen staat ook. Wij Nat. Soc. hebben er voor te waken dat wij niet in dezelfde fouten vallen als de politieke protestanten, n.l. dooréénstrengeling van nat. soc. ideologie en godsdienst. Nat. Soc. zijn òm het nat. soc. in dankbare erkenning dat we daarmede niets te kort doen aan ons en anderer godsdienstig beleven en belijden. Zóó dienen we óók God i n en b u i t e n de kerk.

Ik kom nog eens terug op de strijdwijze van het politiek protestantisme. Het is duivelsch gemeen en geraffineerd. Eenige voorbeelden:

Voor eenige jaren hield de C.H.U. een verkiezingsvergadering te Rotterdam. O.m. sprak daar Mr. F. A. Nelemans. Deze zeide o.a. dat hij uit betrouwbare bron vernomen had dat aan ieder die zich opgeeft als lid van de N.S.B. wordt gevraagd of hij bij een eventueel conflict tusschen den Leider en zijn beginsel, geneigd is zijn g o d s d i e n s t i g e overtuiging op zij te zetten. Gaat dat niet, dan kan men ook geen lid worden van de N.S.B.

Lezer, kunt ge U voorstellen hoe zoo iets werkt op den eenvoudigen christelijk-geloovige?

Tweede voorbeeld: „In Juni 1935 werd te Wester Schelling een circulaire verspreid, onderteekend door Ds. J. W. van Swigchum en gericht aan de Hervormde Kiezers van Wester Schelling. De circulaire begint met de volgende woorden: In een land als het onze, waar wij tot op heden van d i c t a t u u r verschoond bleven, is ieder Staatsburger mede aansprakelijk voor den gang van zaken". Hier is in de eerste zinsnede al de heenwijzing naar het Nat. Soc. En verder in de circulaire wordt dan gezegd: „Gij moet zèlve kiezen; ge moet beseffen dat het

een gewetenszaak is. Maar laat bij alle overwegingen U leiden door d e z e gedachte: Het gaat om Gods heerlijkheid (bij de verkiezing dus) die op het duidelijkst is geopenbaard in Jezus Christus, die stierf voor onze zonden en opgewekt werd tot onze rechtvaardigmaking en die door zijn Heiligen Geest in onze harten wonen en in de wereld werken wil."

Commentaar hierop is wel overbodig. Alle registers van het christelijk geloof worden uitgetrokken om den eigen man gekozen te krijgen.

Derde voorbeeld: In de Messiasbode, Maandblad van de zending onder de Joden vanwege de Geref. Kerken in Nederland, van 16 December 1936 komt het volgende fraais voor:

> „De Joden in Nederland, die er niet van houden, dat het evangelie door de Messiasbode onder hen wordt bekend gemaakt, kunnen hieruit zien wat voor soort Christendom in Duitschland heerscht. Als het Nationaal Socialisme in Nederland ook een kans kreeg, zou zulk een Christendom allicht ook overgaan tot zulke maatregelen. Zouden die Joden, die de zending willen verhinderen, daarmede werkelijk geholpen zijn! Mannen als Goebbels in Duitschland zijn geen Christenen. Ik weet wel dat vele goede Christenen in Duitschland zich vroeger hebben laten bedriegen door de mooie beloften van zulke bedriegers, die met al hun autoriteit, in werkelijkheid laagstaande individuen zijn. Voor mij persoonlijk zijn het schurken van den eersten rang, zooals Lenin en Stalin in Rusland."

Aldus Ds. van Nes in de Messiasbode. Iets onsmakelijkers is bijna niet denkbaar. Deze Ds. wil onder de Joden het Christendom brengen. Hij moet de Nederlandsche Joden probeeren ontvankelijk te maken voor zijn woord. Ha, ik ga schelden op de Duitsche Nationaal-Socialisten. Daar zijn de Joden gevoelig voor. Ze gaan in mij dus een vriend zien; op die manier probeer ik dan tevens mijn zendingswoord bij de Joden binnen te smokkelen. Kan het onsmakelijker?

Een laatste voorbeeld. De bekende anti-nat. soc. Prof. Karl Barth verklaarde ten tijde van de mogelijkheid dat de Tsjech. Slow. zich gewapend tegen D u i t s c h l a n d zouden verzetten dat: iedere Tsjech. soldaat dan zou zijn een soldaat van de Kerk van Jezus Christus.

Vindt ge de constructie geraffineerd? Ja, maar dit is nu het politiek protestantisme. Ik gaf e n k e l e voorbeelden, er zijn er helaas honderden.

Op deze wijze wordt de volksziel vergiftigd, plaatst men den g o d s d i e n s t als een rookgordijn tusschen nat. soc. en de harten der eenvoudigen uit ons volk.

Daarnaast staat het wapen van broodroof.

Verder probeert men als wapen te gebruiken het onthouden van den doop aan kinderen, weigert men huwelijken kerkelijk in te zegenen, houdt men N.S.B.'ers af van het Heilig Avondmaal, wil men N.S.B.'ers onder censuur stellen enz. enz. De grootste ongerechtigheid gebeurt in den naam van God.

Dit moet er haast toe leiden dat N.S.B.'ers zich uit de kerken terug gaan trekken. Is dit zwakte? Of hebben N.S.B.'ers kerkelijke overheden er voor willen bewaren over te gaan tot afsnijding? Enkele zinnen uit dit afsnijdingsformulier geef ik U ten beste. De predikant spreekt in de openbare godsdienstoefening als volgt, en stel nu dat gij onder zijn gehoor zit, dan beluistert gij het volgende:

> Geliefden in den Heere Jezus Christus! Het is Ulieden kennelijk, dat wij nu op verscheidene tijden, bij zekere trappen, Ulieden voorgehouden hebben, welk een groote zonde en zware ergernis onze medelidmaat.... gedaan en gegeven heeft.

Verder zegt dit formulier:

> Waarom wij, Dienaars en Voorstanders der Gemeente van God, alhier vergaderd zijnde in den naam en macht van onzen Heere Jezus Christus, verklaren voor U allen, dat.... om voorzeide oorzaak uitgesloten is en uitgesloten wordt mits deze, b u i t e n de Gemeente des Heeren, en v r e e m d is van de Gemeenschap van Chris-

> tus, van de Heilige Sacramenten, en van alle geestelijke zegeningen en weldaden Gods, welke Hij aan Zijne Gemeente belooft en bewijst, zoolang hij hardnekkig, onboetvaardig blijft in zijne zonde en is daarom van Ulieden te houden als een heiden en tollenaar, naar het bevel van Christus, Mattheus 18, door wien gezegd wordt, in den Hemel gebonden te zijn, hetgeen Zijne dienaars binden op aarde.

Het moge waar zijn dat men, waarschijnlijk uit angst van tè ver te gaan, blijkbaar deze afsnijding ten opzichte van N.S.B.'ers nog niet vaak heeft doorgevoerd; als uiteindelijke bedreiging hangt deze vreeselijke afsnijding N.S.B.'ers boven het hoofd.

Zou niet de vraag kunnen opkomen of niet de strijd voor het nat. soc. een bijna hopelooze zaak is? Zijn die machten niet te sterk? Naar het uiterlijke zou men moedeloos kunnen worden. Naar het innerlijke n o o i t. Of men gelooft onvoorwaardelijk in de kracht eener idee, òf niet. G e l o o f t men echter, g e l o o f t men in de kracht van het nat. soc., dan w e e t men ook dat g e e n macht de idee van het nat. soc. op den duur zal kunnen tegenhouden. G e l o o v e n is w e t e n, gelooven is een rotsvaste zekerheid dat men over een berg zal komen die onbestijgbaar lijkt.

Nat. soc. hebben den gang bergopwaarts gewaagd. Hun de taak om den geloovigen protestant voor te lichten. Hun de reusachtige taak om Godsdienst los te maken van de politiek. Dan zal de geloovige protestant leeren erkennen dat, bij bezinning op de richtsnoeren van Gods Woord, het nat. soc. óók voor den geloovigen protestant volkomen aanvaardbaar is.

In de duisternis van dezen tijd schrijden Nederlandsche Nationaal Socialisten voort op den weg naar het licht der gerechtigheid in het leven van ons Volk.

Zij houden vol, zelfs als men ze kerkelijk gaat afsnijden. Want boven den machtswellust van menschen staat de Gemeenschap met God. De draad tusschen God en ons hart kan men n o o i t doorsnijden.

Zij houden vol, óók dan wanneer een politiek protestantisme ze in den naam van God bestrijdt.

Zij houden vol al vergrijpt men zich in hen aan het kostelijkste wat zij bezitten.

Zij houden vol en blijven achter hun Leider gaan, welke machten van hel en verdoemenis men op hen ook zal loslaten.

Zij houden vol en blijven bouwen. En.... wij gelooven dat God van den Hemel hen hun werk zal doen gelukken.

Zij houden vol. Met Mussert. Tot aan het einde.

J. H. L. DE BRUIN

